

О. С. Багінська

*Житомирський державний університет імені Івана Франка
Науковий керівник: канд. філол. наук, доцент І. І. Савчук*

**Мовні засоби вираження ідентичності підлітка у романі
Дж. Д. Селінджера "Над прірвою в житті"**

Лінгвістичні дослідження сьогодення спрямовані на вивчення не тільки і не стільки форми та змісту мовної одиниці, а й на фактор мовця та інтерпретатора. Вивчення літературних творів також набуло нових граней у руслі комунікативно-когнітивних досліджень. Художній твір – це ключ не лише до зображення культури певної спільноти певного часу, це ще і

шлях до тлумачення внутрішнього світу, психічних та соціальних особливостей героїв, як представників окремої спільноти, класу тощо.

Об'єктом нашого дослідження є ідентифікація підлітка в художніх творах. Цей віковий період є цікавим, зважаючи на його психологічні особливості, серед яких посилена чутливість, експресивність, емоційність, бунтарські настрої. Підліток – вже сформована особистість, яка протягом дитинства набувала основних соціо-психологічних рис члена певної спільноти. Проте у віці 12-18 років ще не має тієї поміркованості, яка з'являється в дорослому житті, тому для дослідника мова підлітка є експліцитним матеріалом для виявлення комунікативно-когнітивних особливостей.

Важливо охарактеризувати поняття ідентичності в світлі комунікативно-когнітивної лінгвістики. Поняття ідентичності широко використовується різними антропоцентричними науками і його тлумачення не є однозначним. Ідентичність визначають насамперед як властивість людини, пов'язану з її відчуттям приналежності до певної групи, виділяючи різні аспекти цієї властивості: етнічна, расова, гендерна, статева тощо [3: 132]. В такому розрізі поняття ідентичності є синонімічним поняттю приналежності. Говорячи про ідентичність підлітка, маємо на увазі належність людини до соціальної групи, відмінною рисою якої є вікова характеристика 12-18 років. В лінгвокогнітивному та лінгвокомунікативному сенсі ми дещо уточнюємо характеристики цієї групи як наділеної сукупністю навичок мовленнєвої поведінки, притаманної виключно цій групі.

Проте існує й інший підхід до пояснення поняття ідентичності як властивості індивіда усвідомлювати себе особистістю, що відрізняється від інших подібних до нього. Це визначення можна вважати антонімічним до першого за критерієм протиставлення колективне-індивідуальне. Беручи до уваги вказане протиріччя, вважаємо доцільнішим використання терміну ідентифікація на позначення самоусвідомлення та виокремлення індивіда, незважаючи на традиційне ототожнення понять ідентичності та ідентифікації у науковій літературі.

Дослідження спрямоване на виявлення мовного портрету підлітка середини XX століття, тобто його ідентичності, яка виражена за допомогою мовних засобів, використаних автором.

Предметом дослідження постає даний аспект у романі Дж. Д. Селінджера "Над прірвою в житті".

Мова у всьому розмаїтті комбінацій, зафіксована автором, допомагає реконструювати певним чином свідомість письменника на момент написання твору. Автор – носій суспільної ментальності, дослідження якої може вестися через мову, що є найважливішим засобом ідентичності людини [2: 142]. Задачею науковця є інтерпретація твору з метою отримання даних про окремі грані соціальної свідомості.

Звернемося безпосередньо до мовних засобів, використаних Дж. Д. Селінджером у його романі "Над прірвою в житті" для вираження ідентичності підлітка. Роман є плідним матеріалом для вивчення даного аспекту, оскільки ведеться від імені підлітка, тобто весь текст роману є мовним відображенням його ідентичності. Насамперед, варто відмітити особливості вокабуляру, яким користується головний герой. Добір слів вражає своєю розкутістю, багатством зниженої, розмовної лексики (*buzz, dump, damn, stink*), вульгаризмів (*bastard, ass, sonuvabitch, goddam*), слів-паразитів (*or so, and all* в кінці речень і фраз, *as hell* – при означеннях, *sort of*), скорочень (*bunk, Coke, damn, Chrissake*) тощо, що є притаманним підлітковому мовленню, спрямованому на вираження їх протесту. Однією з характерних особливостей мови підлітків є також використання багатофункціональних епітетів, які вживаються через необхідність експресивно й лаконічно передати усю гаму відтінків враження від предмета, явища, людини тощо. Серед улюблених слівцець Голдена *lousy, terrific, crumby, old, corny*, їх комбінаторика часто неочікувана, надає значенню нових відтінків: *lousy teeth, lousy manners, lousy childhood; terrific book, terrific friend, terrific guy; crumby hand, crumby old razor, crumby toilet articles, crumby old hairy stomach; corny shoes, corny jokes, corny things like traveling incognito; old Stradlater, old Jane, the little old goddam Governor's son, the old peak of my hunting hat*.

Синтаксичні й граматичні конструкції, вживані героєм, також є виразними рисами підліткового мовлення, що майорить еліптичними структурами (*See?, Why not? Why the hell not?, Same old Caulfield, Ya like it?*), скороченнями (*Wuddaya say? C'mon! Wuddaya say?, Why can'tcha?*), неправильними формами (*an account of wasn't coming back; I'd woke him up; she's been laying*

here all night; D. B. took Phoebe and I; told Allie and I; kept telling Stradlater and I).

Виділивши особливості мовлення герою роману, які відповідають загальним закономірностям підліткового спілкування і відображають соціальні та психологічні характеристики цього вікового періоду, маємо можливість вказати на те, що саме ці мовні засоби допомагають авторові реалістично зобразити героя, сприйняття образу якого читачем відповідає стереотипам мовної поведінки підлітка загалом.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Над прірвою в житті = *The catcher in the rye* / J. D. Salinger; Авт. вступ. ст. та комент. Є. В. Бондаренко. – Харків: Ранок-НТ, 2003. – 256 с.
2. Маслова В. А. Лингвокультурология: Учеб. пособие для студ. высш. учеб. заведений. – М.: Академия, 2001. – 208 с.
3. Evans, Vyvyan & Melanie Green (2006). *Cognitive Linguistics: An Introduction*. Edinburgh: Edinburgh University Press